

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

Filmkundskab (valgfag) Undervisningsvejledning

2019

Indhold

1 Om undervisningsvejledningen	3
2 Elevernes alsidige udvikling	4
3 Tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering i faget	5
3.1 Valg af indhold - genrer og formater	5
3.2 Didaktiske overvejelser om tilrettelæggelse af undervisning i filmproduktion	6
3.3 Didaktiske overvejelser om tilrettelæggelse af undervisning i filmanalyse	8
3.4 Evaluering og iterative læreprocesser	10
4 Forholdet mellem kompetencer og indhold	11
4.1 Kompetenceområdet filmproduktion	11
4.2 Kompetenceområdet filmanalyse	12
4.3 Progression	12
5 Almene temaer	13
5.1 Åben skole	13
5.2 Samarbejde og elevinddragelse	13
5.3 Motivation og ansvarlighed	13
6 Tværgående emner og problemstillinger	14
6.1 Film i skolens fag	14
7 Tværgående temaer	15
7.1 It og medier	15
7.2 Sproglig udvikling	15
8 Tilpasning af undervisningen til elevernes forudsætninger	17
9 Referencer	18

1 Om undervisningsvejledningen

Undervisningsvejledningen giver information, støtte og inspiration til at kvalificere de mange valg, som læreren, i samarbejde med sin leder og sine kolleger, tager i sin praksis. Den informerer om de bestemmelser i folkeskoleloven og i Fælles Mål, som vedrører undervisningen i faget, og den støtter ved at forklare og eksemplificere centrale dele af fagets indhold. Endelig giver undervisningsvejledningen inspiration til og understøtter tilrettelæggelse af undervisning i faget på basis af fagets formål, mål og læseplan. Vejledningen beskriver forskellige mulige valg i planlægningen, gennemførelsen og evalueringen af undervisningen. I forbindelse med disse beskrivelser bidrager den til at synliggøre forskellige veje i tilrettelæggelsen af undervisningen, bl.a. ved at lægge op til diskussion af potentialer og begrænsninger i forskellige former for undervisningspraksis. Undervisningsvejledningen er skrevet med henblik på, at den kan anvendes som et opslagsværk for læreren.

2 Elevernes alsidige udvikling

Valgfaget filmkundskab bidrager til at fremme elevernes alsidige udvikling, igennem fagets fokus på filmen som kunstart og som formsprog, ved at danne og uddanne eleverne til at deltage som aktive og kritiske borgere i den globale medieverden

Filmkundskab har fokus på at give eleverne forudsætninger for at begå sig i et medialiseret samfund. Faget giver eleverne vigtige kompetencer som filmkonsumenter og filmproducenter – kompetencer, der er relevante i deres videre uddannelse og arbejds- og fritidsliv. Filmkundskab skal således give eleverne mulighed for at opnå både indblik og udsyn i forhold til eget og andres liv.

Filmfortællinger gør os ofte i stand til at reflektere over og forstå vores liv og verden. Dermed understreges det også, hvor vigtig en rolle filmmediet spiller i et ungt menneskes sociale og personlige udvikling. Faget bidrager således til, at eleverne gennemgår en alsidig udvikling og samtidig styrkes til at begå sig i et multimodalt og medialiseret samfund.

Filmkundskab er centreret omkring elevernes evne til at anvende filmens formsprog i produktion og analyse. I undervisningen går eleverne fra at have en legende tilgang til filmmediet, til at få skabt en mere struktureret, organiseret og formfuldendt anvendelse af filmens sprog, dramaturgi og indhold. Indholdet i faget skal derfor både kunne udfordre, motivere og tænde elevernes virkelyst og engagement, så de oplever, at erhvervelsen af de filmfaglige kompetencer vil gøre dem i stand til at forstå film på en ny måde og skabe filmproduktioner af større kvalitet og tyngde.

Filmkundskab er i høj grad et samarbejdsfag. Som udgangspunkt er der brug for samarbejde i alle de forskellige faser i en filmproduktion. Ligeledes nødvendiggør arbejdet med analyse af en udvalgt filmproduktion, at man er flere om at skabe refleksioner og fortolkninger. Hvis eleverne skal lære at anvende filmens sprog, er det vigtigt, at de har nogle at kommunikere med og til. At forstå en film kræver både dialog og refleksion, og det stiller krav til undervisningens læringsmiljø, hvor det at ytre sig undersøgende og holdningsbaseret skal være naturligt og trygt.

3 Tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering i faget

Undervisningen i filmkundskab kan oplagt bruge *den gode historie* som didaktisk omdrejningspunkt for bl.a. undervisningens indhold, tilrettelæggelse og målsætninger. Eleverne skal lære at blive gode historiefortællere og samtidig skal de opnå kundskaber, der gør dem i stand til at forstå, hvordan en god historie bliver til. Undervisningen veksler mellem klassesamtaler, gruppearbejde, pararbejde og individuel opgaveløsning, når eleverne igen og igen skal skrive, tale, filme, stille spørgsmål, lære at beherske teknik, undersøge, samarbejde, læse, se og reflektere.

3.1 Valg af indhold - genrer og formater

Eleverne skal præsenteres for en bred vifte af forskellige film fra forskellige perioder, kulturer og genrer. Det udvider deres horisont og omverdensforståelse generelt, og det lærer dem noget vigtigt om bredden og dybden i filmens potentiale som udtryksform og kunstart.

Fiktionsfilm

Når man skal introducere eleverne til den filmfaglige værktøjskasse, har den korte fiktionsfilm nogle oplagte fordele, særligt i forhold til filmanalyse. Det korte format gør det forholdsvis let at få overblik over handlingen, og fiktionsgenren har ofte en enkel fremadskridende handling med en tydelig brug af filmiske virkemidler. Når eleverne har opnået en vis erfaring, kan man gå videre og arbejde med at analysere spillefilm. Det lange format kræver, at man gør ekstra meget ud af at fokusere på filmens samlede udviklingsforløb og plot.

Dokumentarfilm

Det er også oplagt at arbejde med dokumentarfilm i filmkundskab. Det er i sig selv en vigtig genre at kende, fordi den bidrager til elevernes omverdensforståelse. Samtidig er det væsentligt, at eleverne bliver bevidste om, at dokumentarfilm ikke er en "en-til-en-gengivelse" af virkeligheden, men i lige så høj grad som andre filmgenrer, gør brug af virkemidler for at påvirke sit publikum. Herved fordres elevernes kritiske stillingtagen.

Der er en række praktiske fordele ved at arbejde med produktion af dokumentarfilm. Der arbejdes typisk i mindre hold, så alle er inddraget og kan bidrage væsentligt til produktionen. Dokumentarfilm kan teknisk set produceres relativt enkelt, hvilket gør, at filmholdet ofte kommer i hus med en produktion, hvor de selv synes, at den i udtrykket ligner en rigtig film.

Andre genrer

Når eleverne har godt styr på de filmfaglige begreber og kan anvende dem analytisk, er det en god idé også at inddrage en eller flere af de øvrige relevante film- og mediegenrer som fx reklamefilm, flow-tv, tv-serier og film på sociale medier.

3.2 Didaktiske overvejelser om tilrettelæggelse af undervisning i filmproduktion

Valgfaget filmkundskab har fokus på oplevelse, analyse og produktion, og det er det kreative og skabende arbejde med filmproduktion, der er i centrum. Som lærer skal man derfor være meget opmærksom på at få sat de rette rammer for elevernes arbejde med et filmprojekt. Det kan således være en stor fordel, hvis undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne har en, eller gerne flere, længere sammenhængende perioder, til at gennemføre selve produktionsforløbet.

At være grundig forberedt er det væsentligste opmærksomhedspunkt for eleverne, forud for en filmproduktion. Det er samtidig noget af det sværeste for eleverne, da deres tilgang til filmmediet og filmproduktion ofte har været legende, umiddelbar og improviseret. Hvis man skal lære at blive en god filmskaber og filmfortæller, så kræver det, at forarbejdet både er grundigt, gennemarbejdet og gennemtænkt. I det følgende betragtes centrale didaktiske overvejelser i relation til filmproduktion før, under og efter filmoptagelserne.

Før optagelserne

Inden filmoptagelserne kan finde sted, har eleverne en lang række opgaver, der skal løses og gennemføres. Først og fremmest skal eleverne finde frem til en god historie, som de har lyst til at formidle. Man kan oplagt begynde med, at eleverne udarbejder en synopsis, der kort formulerer fortællingens idé, plot og struktur. Herefter omformer eleverne deres synopsis til et manuskript. Eleverne skal undervises i, hvordan et godt manuskript skrives, fordi et godt manuskript med et godt plot, er en forudsætning for at skabe en god og medrivende film. Eleverne afslutter det skriftlige arbejde med at skabe et storyboard, med udgangspunkt i deres manuskript. Hvor manuskriptet fortæller filmens billeder i ord, så er storyboardet en illustration og præcisering af de filmoptagelser og billeder, som filmholdet skal samarbejde om at få skabt. Storyboardet skal både beskrive handling, kamerabevægelser, billedbeskæring og perspektiv.

Når storyboardet er godkendt kan eleverne træde ind i den næste fase, hvor planlægningen af filmoptagelserne skal finde sted. Det handler først og fremmest om at fordele roller på filmsettet. Hvem skal være instruktør, skuespillere og bag kameraet? Men mindst lige så vigtigt, så handler det om at få en række vigtige, praktiske aftaler på plads. Hvem og hvor filmer vi? Må vi det? Hvornår filmer vi? Hvad skal vi bruge? Hvem medbringer det? Inden eleverne kan kaste sig ud i filmoptagelserne, kan det være nødvendigt, at eleverne udarbejder en produktionsplan, da det ofte kan være tidsbesparende, hvis man ikke følger storyboardet kronologisk under filmoptagelserne. Derudover kan det være nødvendigt at fokusere på udstyrsbetjening, hvis eleverne skal filme og bruge udstyr, der er til rådighed på skolen.

Under optagelserne

Forarbejdet giver læreren den nødvendige viden om og fornemmelse for den proces, som eleverne er i, samt forståelse for hvilken historie, de forsøger at formidle og producere. Undervejs i optagelserne bliver læreren mere observatør, guide og vejleder.

Det er af stor betydning, at alle på filmholdet er fortrolige med deres opgaver, hver gang en filmoptagelse finder sted. Når filmoptagelserne skal i gang, markeres det højt og tydeligt. Det samme gælder, når optagelsen slutter. Det er både en måde at sikre filmholdets opmærksomhed, men også for at tage hensyn til udefrakommende, der kan forstyrre produktionen, hvis de bliver en uønsket del af filmoptagelserne. Ofte har eleverne brug for hjælp til netop at styre dette. En tidsplan kan hurtigt skride, hvis filmoptagelserne tager længere tid, fordi filmholdet ikke er fokuserede eller forstyrres udefra.

Eleverne skal sørge for, at det kommende redigeringsarbejde bliver så nemt som muligt. Der skal være noget at redigere i. Derfor skal eleverne lære at lave de såkaldte 'håndtag' under optagelserne. Det betyder, at de både skal indlede og afslutte den enkelte optagelse, så det er muligt at klippe hensigtsmæssigt i den. Der skal filmes nogle sekunder før og efter replikkerne siges, og eleverne skal forblive i deres roller fra optagelsens start til optagelsens slutning.

Efter optagelserne

Når filmoptagelserne er afsluttet venter et afgørende efterarbejde, hvor læreren igen skal have opmærksomhed på udstyrsbetjening. Filmen skal redigeres og i dette arbejde må man løbende repetere de filmiske virkemidler og dramaturgiske muligheder i en fortælling. Det vil eksempelvis være oplagt at tale med eleverne om deres brug af lyd og underlægningsmusik, ligesom deres overvejelser om klippetempo har stor betydning for filmens færdige udsagn og udtryk.

Eleverne skal gøres opmærksomme på, at de fortæller en historie, som tilskuerne ikke kender til på forhånd. Eleverne kan let komme til at tage deres egen viden og tanker om historien for givet, for som filmhold har man jo en indforstået opfattelse af, hvad en film handler om, og hvilke kendetegn de forskellige personer i filmen har.

Den færdigredigerede film skal efterfølgende formidles. Naturligvis skal den vises for læreren og de andre elever. Eleverne skal også lære at dele deres film med andre og få filmen profileret. Undervisningen skal bl.a. sætte fokus at definere en målgruppe for en filmproduktion, men også på at markedsføre en filmisk fortælling, fx på et website eller via et socialt medie. I dette arbejde får eleverne også erfaringer med grundlæggende etiske og juridiske overvejelser i forbindelse med deling og offentliggørelse. osv.

Didaktiske refleksionsspørgsmål til undervisningen i filmproduktion:

- Hvordan sikres det, at elevernes forarbejde og forforståelse er tilstrækkelig, før de starter på filmoptagelserne?
- Har alle elever på filmholdet en rolle, som de er fortrolige med og fungerer samarbejdet i gruppen?
- Hvilke filmiske virkemidler er der særligt behov for at repetere for eleverne?
- Har eleverne styr på det tekniske udstyr, og har de en rollefordeling, der gør, at alle forholder sig til denne del af en filmproduktion?
- Har eleverne sikret sig aftaler og tilladelser i forhold til de personer og locations, som de har udvalgt?
- Er der elever med særlige behov eller udfordringer, der skal være opmærksomhed omkring?

Eksempel på undervisningsforløb i filmproduktion:

Eleverne skal filme og producere en skolereklame. Det skal være en lille reklamevideo, hvor varigheden fastsættes til at være imellem 1-2 minutter. Indholdet i skolereklamen er op til eleverne selv at finde på, men der formuleres en række krav, som alle produktionerne skal overholde:

- Der skal benyttes minimum 3 forskellige billedbeskæringer.
- Der skal indgå et interview.
- Der skal optages fra mindst 3 forskellige locations.
- Der skal vælges et passende stykke underlægningsmusik.
- Der skal benyttes minimum 3 forskellige kamerabevægelser.

Der sættes 8-10 lektioner af til projektet. I korte træk bliver undervisningsforløbet opbygget på denne måde:

- Læreren præsenterer opgaven og kortlægger på baggrund af elevernes forforståelse, hvad der kendetegner reklame-genren.
- Eleverne brainstormer sammen med læreren om gode idéer til at reklamere for deres skole.
- Eleverne deles i filmhold med 4-5 personer i hver gruppe. Herefter arbejder de med at skrive en synopsis, der efterfølgende skal præciseres i et storyboard.
- Når storyboardet er godkendt af læreren, skal filmholdet fordele opgaverne og lave aftaler omkring filmoptagelserne.
- Eleverne optager og filmer.
- Eleverne redigerer og afslutter filmproduktionen.
- De færdige skolereklamer fremvises i klassen. Læreren og eleverne evaluerer forløbet og giver konstruktiv kritik i forhold til filmproduktionerne. Der lægges vægt på, om eleverne har ramt reklamegenren og om de er lykkedes med de krav, som opgaven lød på.
- Eleverne deler og markedsfører deres film på et eller flere af skolens sociale medier.

3.3 Didaktiske overvejelser om tilrettelæggelse af undervisning i filmanalyse

Når man arbejder med filmanalyse i undervisningen, skal man ikke kun forholde sig til billeder og lyd. Man må også se på filmens længde, format og genre. Undervisningen skal således give eleverne indsigt i de forskellige filmgenrers karakteristika og genrekonventioner.

Eleverne må have blik for de centrale filmiske virkemidler, der anvendes i den pågældende genre. Det kan opnås ved, at læreren visualiserer disse virkemidler ved brug af forskellige filmklip, hvorefter eleverne selv skal forsøge at anvende deres viden i praksis. Afhængig af elevernes alder og dygtighed kan der sagtens tænkes progression ind i genrearbejdet. Et øget fokus på typiske symboler i genren, indholdets tematiseringer, genrens typiske persongalleri og brug af location, kan eksempelvis være elementer, der lægges større eller mindre vægt på.

Arbejdet med filmproduktion og filmanalyse kan ofte med fordel foregå i en vekselvirkning. Det kan være et didaktisk valg, når eleverne skal lære om filmæstetik, hvor undervisningen fokuserer på, at eleverne får analytisk kendskab til de filmiske virkemidler. De skal kunne adskille virkemidlerne fra hinanden og samtidig kunne argumentere for, hvorfor filmen

benytter sig af dem, og hvilken konsekvens det har for publikum. Ofte vil eleverne skulle gennemgå eller repetere de filmiske virkemidler i plenum, hvorefter de arbejder med en udvalgt scene og får fremhævet de centrale virkemidler og deres betydning. For at styrke elevernes videnstilegnelse og bringe fagbegreber i spil i autentiske sammenhænge, er det oplagt, at eleverne selv afprøver fx udvalgte virkemidler i en produktion.

Når fokus bliver lagt på filmkomposition, kan eleverne opnå forståelse for begreberne og modellerne i en vekselvirkning mellem at anvende dem i analyse af udvalgte film og i skabelsen af egne fortællinger. Undervisningen skal fokusere på, at eleverne får indsigt i filmfortællingens særlige dramaturgi og brug af kompositionsmodeller. Eleverne kan fx bruge berettermodellen og aktantmodellen, når de analyserer og tolker professionelle filmproduktioner. Det er også væsentligt, at eleverne bliver fortrolige med at bruge filmfaglige begreber, der kan være med til at præcisere deres tanker og tolkning af filmen.

Når undervisningen fokuserer på filmkultur, bliver eleverne bevidste om den rolle, som filmmediet spiller i deres liv og den verden, som de vokser op i. Med afsæt i analysen kan eleverne reflektere over filmens rolle i historien, samfundet og kulturen. For at eleverne bliver i stand til at reflektere over udsagn og betydning, kan læreren modellere analysearbejdet via ikoniske film, der tydeliggør filmens betydning i et historisk og nutidigt perspektiv.

Didaktiske refleksionsspørgsmål til undervisningen i filmanalyse:

- Hvilket kendskab har eleverne til de filmiske virkemidler og genrer på forhånd? Skal analysearbejde foregå i klassesamtale, gruppearbejde eller som en individuel opgave?
- Hvordan sikrer man, at eleverne kommer i dybden med deres analyse og får en bredere forståelse af filmens samlede udsagn?
- Hvordan kan forløbet undervisningsdifferentieres, så alle elever oplever den rette støtte og udfordring?

Eksempel på undervisningsforløb i filmanalyse:

Eleverne skal analysere den danske kortfilm 'Beast'. Der sættes 5-6 lektioner af til hele forløbet.

- Eleverne introduceres til filmens handling, i korte træk.
- 'Beast' ses i fællesskab i klassen.
- Eleverne sætter sig ind i analyseopgaven og gennemgår eller repeterer hovedtræk i de filmiske virkemidler og i kompositionsmodellerne.
- Eleverne taler sammen om deres oplevelse af filmen. Handlingsforløbet beskrives i fællesskab i klassen.
- Eleverne får til opgave at finde de centrale filmiske virkemidler i filmen. De genser filmen på eget device og noterer ned undervejs.
- Fælles opsamling og gennemgang i klassen.
- Eleverne undersøger forskellen på sekvenser, scener og indstillinger. Herefter får de i grupper tildelt en udvalgt scene, hvor de skal gennemgå og beskrive hver enkelt indstillings indhold og brug af filmisk virkemiddel.
- Efterfølgende arbejder eleverne med at placere 'Beast' i berettermodellen og aktantmodellen.

- Eleverne fremlægger deres arbejde foran klassen, og læreren samler op i en fælles drøftelse, hvor eleverne også giver et bud på filmens brug af symboler, ledetråde og set up/pay off.

3.4 Evaluering og iterative læreprocesser

Det er en central didaktisk pointe i filmkundskab, at der er en tæt sammenhæng mellem analytiske og skabende undervisningsaktiviteter. Det skabende element spiller en vigtig rolle, som element i de analytiske læreprocesser, og på samme måde spiller analytiske elementer en vigtig rolle i skabende læreprocesser. Vekselvirkningen mellem produktion og analyse bidrager til, at eleverne lærer at arbejde iterativt. Det vil sige, at eleverne lærer at arbejde med at evaluere deres produkt løbende og lave det om, hvis de finder fejl eller får ideer til, at noget kan forbedres. De bliver trænet i, selvstændigt og i fællesskab, at vurdere og prioritere deres produktioner, så de kan udvikle og forfine dem undervejs.

Dermed spiller den løbende evaluering en vigtig rolle igennem hele undervisningsforløbet. Det bør således være en selvfølgelig og integreret del af ethvert forløb, at man i flere stadier af produktionsprocessen ser og evaluerer hinandens produktioner i klassen. I den sammenhæng giver elever indbyrdes feedback, gode råd og inspiration til forbedringer. Som lærer har man i denne proces en naturlig og vigtig rolle som vejleder, men det er lige så vigtigt at udvikle en kultur, hvor eleverne får plads og tager ansvar for hinanden og dermed lærer at give og modtage konstruktiv kritik.

4 Forholdet mellem kompetencer og indhold

I dette kapitel beskrives det, hvordan der arbejdes hen mod *kompetencemålene* i de enkelte *kompetenceområder* filmproduktion og filmanalyse. Der gives eksempler på arbejdet med det *filmfaglige indhold*, som fremgår af fagets færdigheds- og vidensområder. Det beskrives, hvordan man kan arbejde med progression i faget.

4.1 Kompetenceområdet filmproduktion

Eksempel: Undervisningsforløb i arbejdet med filmproduktion

Et forløb med fokus på kompetenceområdet filmproduktion må som udgangspunkt altid være understøttet af fagets andet kompetenceområde filmanalyse. De to kompetenceområder indgår i en vekselvirkning i undervisningen, og det er en væsentlig pointe, at eleverne skaber bedre filmfortællinger, jo mere de forholder sig analytisk til den filmproduktion, de er i gang med. Der er dog samtidig en række forskelle i indholdet på de to kompetenceområder, når de praktiseres i undervisningsforløb, hvilket det følgende undervisningseksempel i filmproduktion vil skitsere.

En homogen gruppe som kan varetage de forskellige roller og opgaver, der er på et filmset, skal sammensættes. Herefter skal eleverne tage stilling til, hvilken filmisk fortælling, de ønsker at skabe. Og til hvem? De overvejelser og idéer fører eleverne igennem færdigheds- og vidensområdet filmdramaturgi, hvor de bl.a. skal fokusere på at skabe interessante karakterer og personer til filmen, skabe et klart plot for filmen og sørge for, at filmens konflikt træder tydeligt frem. Det nødvendiggør, at eleverne sætter sig ind i og anvender de dramaturgiske modeller.

Herefter kommer færdigheds- og vidensområderne produktionsproces og filmiske virkemidler i spil. Eleverne skal omforme deres historie til storyboard og manuskript, og i forlængelse af dette, skal de benytte deres kendskab til de filmiske virkemidler, så de både får sat fokus på det væsentlige i billederne, skabt et varieret filmisk udtryk og sørget for en historie, der billede for billede, hænger sammen. Samtidig skal de sørge for, at både locations og rekvisitter er på plads, så de er klar til at starte filmoptagelserne.

Under optagelserne er færdigheds- og vidensområdet udstyrsbetjening centralt. Her skal eleverne forsøge at følge deres storyboard, imens de må tage højde for nye og uforudsete udfordringer. De skal hele tiden have for øje, at filmen skal præsenteres for et publikum, der ikke kender historien på forhånd. Derfor er det vigtigt, at alle sceneoptagelser bliver gode og brugbare. Det kan fx give overvejelser og spørgsmål som: Går lyden fint igennem? Skal vi filme med to kameraer for at få flere vinkler?

Når filmoptagelserne er afsluttet, skal filmen færdigredigeres, og eleverne skal overveje, hvordan de kan finpudse og efterbearbejde deres optagelser, således at filmen træder bedst muligt frem. Det kan bl.a. være nødvendigt med lydredigering, grafiske tilføjelser eller særlige overgange for at forstærke filmens færdige udtryk. Den færdigredigerede film er herefter klar til sit publikum, og her bliver færdigheds- og vidensområdet film i samspil relevant. Eleverne skal forholde sig til, hvordan de distribuerer deres film, hvilken medieplatform den eventuelt skal præsenteres på, til hvem og hvordan. Denne afsluttende

drøftelse vil styrke elevernes evne til at se med analytiske briller på deres egen filmproduktion.

4.2 Kompetenceområdet filmanalyse

Eksempel: Forløb i arbejdet med filmanalyse

Tilrettelæggelse af et forløb med afsæt i kompetenceområdet *filmanalyse* vil være afhængig af fagets andet kompetenceområde *filmproduktion*. Jo bredere videns- og erfaringsgrundlag eleverne har produktionsmæssigt, jo lettere for dem er det at tilgå en filmanalyse og netop kunne komme om bag kameraet.

Når eleverne skal i gang med en længere og dybdegående filmanalyse, arbejder de inden for færdigheds- og vidensområdet *filmgenrer*. Det er udgangspunktet for at forstå og kunne genkende instruktørens æstetiske valg, og dermed nødvendigt for at forstå filmens samlede udsagn og tematikker. Når genren er fastslået kan eleverne bevæge sig over i færdigheds- og vidensområdet *filmæstetik*, hvor de med udgangspunkt i udvalgte scener, sekvenser og indstillinger, kan afdække filmens centrale filmiske virkemidler. Det er vigtigt, at eleverne både spørger til, hvorfor virkemidlerne anvendes det pågældende sted, og hvilken effekt det har på dem som publikum. Når eleverne forholder sig til filmens samlede udtryk og dramaturgi, arbejder de inden for færdigheds- og vidensområdet *filmkomposition*. Når eleverne anvender kompositionsmodeller til at skabe overblik over filmens udvikling og opbygning får de støtte til at skabe en struktur for deres samlede analyseforståelse.

I en afsluttende sammenfatning af elevernes analysearbejde, må de samtidig forholde sig til færdigheds- og vidensområdet *filmkultur*. Alle de betragtninger og opdagelser de har gjort sig igennem filmanalysen, må sættes ind i en større sammenhæng. Filmens genre og brug af symboler, filmiske og dramaturgiske virkemidler mv. skal afslutningsvis anskues i en større kontekst, hvor eleverne forholder sig til filmens samlede budskab, den tid, som filmen er skabt i og perspektiverer den til deres eget liv og relevans for samtiden.

4.3 Progression

Eleverne vil formentlig have meget forskellige forudsætninger, men generelt er det ikke umiddelbart let at lave film. De første produktioner vil ofte objektivt set være af ringe kvalitet. En måde at arbejde med progression kan være at begynde med små korte øvelsesforløb, hvor eleverne får mulighed for at afprøve, eksperimentere og lave alle de begynderfejl, der er nærmest obligatoriske i begyndelsen af læreprocesser som disse. De første små produktioner kan fx bestå i at lave en lille film på to minutter, der skildrer en almindelig hverdagsmorgen i familien. Her kan eleverne arbejde parvis eller i mindre grupper for at have nogen at sparre med, uden de udfordringer, der kan være i at samarbejde en større gruppe. På den måde får eleverne erfaringer med enkle intuitive produktionsprocesser, inden de kaster sig ud i lidt større og mere ambitiøse produktionsforløb.

At prøve sig frem er ligeså vigtigt, når eleverne arbejder med filmanalyse. I starten vil eleverne skulle præsenteres for og gentage de filmiske virkemidler og dramaturgiske kendetegn for, hver gang de bevæger sig ind i en analyse. Senere vil det blive en del af sproget hos eleverne, og de vil både skriftligt og mundtligt kunne anvende fagbegreber og analysemodellers strukturer. Det er oplagt efterhånden at tilføje nye elementer til elevernes filmfaglige værktøjskasse. Efterhånden som eleverne får erfaring med filmiske virkemidler og dramaturgiske kendetegn bliver de analytiske, såvel som de produktive læreprocesser mere komplekse og komplette. Efterhånden kan eleverne mere selvstændigt vurdere og vælge, hvor de vil lægge vægten i arbejdet, og hvilke af de faglige værktøjer, de vil bruge i den enkelte situation.

5 Almene temaer

5.1 Åben skole

En filmproduktion kan fx tage udgangspunkt i temaer og historier fra nærmiljøet. Arbejdes der eksempelvis med dokumentarfilm, vil det i elevernes research-arbejde være oplagt at indtænke lokale problemstillinger, virksomheder og institutioner. Dermed kan eleverne også deltage i den lokale debat. Faget giver også mulighed for at åbne sig internt på skolen ved at invitere forældre eller elever fra andre klasser til filmforevisninger.

I faget filmkundskab er det væsentligt, at eleverne lærer at forholde sig til filmkulturen og dermed også biografkulturen. Et besøg i den lokale biograf til en filmforevisning og rundvisning, der forklarer biografens særlige historie, tekniske installationer og nutidige udfordringer, vil derfor være et relevant input i undervisningen. Det er også oplagt at samarbejde med lokale film- og medievirksomheder. Det giver eleverne et indblik i professionel filmproduktion og i, hvordan det er at arbejde med film- og medieproduktion som en levevej.

5.2 Samarbejde og elevinddragelse

Arbejdet med film og levende billeder er i høj grad defineret af samarbejde. Det er afgørende for et velfungerende samarbejde, at eleverne inddrages direkte i tilrettelæggelsen af arbejdsprocesserne. Gennem disse læreprocesser udvikler eleverne kompetencer til at påtage sig deres del af ansvaret for det fælles arbejde, og de lærer at sætte pris på de individuelle bidrag fra hvert enkelt medlem af teamet. Eleverne lærer også at definere og sammensætte et team med en størrelse og opgavefordeling, der passer til forskellige opgaver. Igennem deling af filmproduktioner lærer eleverne, hvordan de i samarbejde kan bruge filmmediet som et værktøj i onlinekommunikation og onlinekollaboration og dermed være med til at etablere og berige virtuelle fællesskaber og miljøer.

5.3 Motivation og ansvarlighed

Det produktive fokus i faget betyder, at eleverne udvikler et udtalt ejerskab til produktionsprocesserne. De tager mere ansvar for undervisningsaktiviteterne, og dermed fastholder de deres egne læreprocesser i højere grad end ved traditionel undervisning. Det gælder især, når elevernes produktioner skal anvendes af andre elever. Erfaringen viser, at motivationen øges, og det faglige niveau bliver hævet, når eleverne ved, at deres produktion skal ses og bruges af andre (Birgitte Holm Sørensen 2015).

6 Tværgående emner og problemstillinger

6.1 Film i skolens fag

Arbejdet med elevernes filmfaglige kompetencer i filmkundskab åbner for en række didaktiske potentialer, på tværs af fag og undervisningssituationer. Det er ikke mindst fagets produktive aspekt, der understøtter motiverende og elevcentrerede læreprocesser i andre af skolens fag og i tværfaglige sammenhænge. I de fleste fag benytter man traditionelt skriftsproget som det redskab, hvormed man organiserer, strukturerer og kommunikerer fagligt indhold. Når eleverne har opnået filmfaglige kompetencer, åbnes der for en række muligheder for at organisere, strukturere og kommunikere fagligt indhold – fx at producere eventyrfilm i dansk, nyhedsreportager i samfundsfag, fysikrapporten i levende billeder, engelske og tyske skriftlige opgaver som korte fiktionsfilm osv. Det har stor betydning for elevernes ejerskab og engagement, når elevernes produktioner skal ses og anvendes af andre elever.

Film og levende billeder benyttes i en del fag til at formidle et fagligt indhold, og elevernes filmfaglige og kommunikative kompetencer kan kvalificere deres evne til at analysere og vurdere fx kilder og formidling i fag som samfundsfag og historie.

Film er desuden glimrende til at formidle både kultur og sprog og kan derfor spille en fremtrædende rolle i fremmedsprogsundervisningen. Fremmede sprog og kulturer folder sig ud for elevernes øjne og ører på film, og det danner et godt udgangspunkt for at arbejde med centrale kompetencer i sprogfagene; at træne ordforråd, øve samtalestrategier og tilegne sig kulturbundne udtryk.

Filmfaglige kompetencer udgør en grundlæggende pædagogisk-didaktisk ressource på tværs af skolens fag og temaer, og kan oplagt udnyttes i forbindelse med fremlæggelse af projektarbejder i almindelighed og i projektopgaven i særdeleshed

7 Tværgående temaer

7.1 It og medier

It og medier indgår som en selvfølgelig og integreret del af undervisningen i filmkundskab. Området arbejder med fire elevpositioner: eleven som kritisk undersøger, eleven som analyserende modtager, eleven som ansvarlig deltager, eleven som målrettet og kreativ producent.

I filmkundskab arbejder eleverne i en vekselvirkning mellem at være *analyserende modtager* af filmoplevelser og at være *målrettet og kreativ producent* af filmiske udtryk. De lærer at analysere digitale medieproduktioner, hvor levende billeder er den bærende udtryksform, men de arbejder også med at analysere produktioner, hvor levende billeder indgår i et samspil med andre udtryksformer i multimodale udtryk på forskellige digitale medieplatforme. De får kendskab til den relevante digitale teknologi og lærer det filmiske håndværk, så de kan udarbejde målrettede og kreative film- og medieudtryk.

Når man arbejder med film særligt på det dokumentariske felt, er det en forudsætning, at man har lavet grundig research som *kritisk undersøger* inden for det stof og tema, man vil formidle. Endelig giver filmproduktive kommunikationskompetencer eleven mulighed for at agere som *ansvarlig deltager* i et digitalt og multimodalt mediebillede.

7.2 Sproglig udvikling

Dette område består af fire dimensioner: Tale, lytte, læse og skrive.

Verbalsproget spiller en vigtig rolle, både når man analyserer og producerer film. Det er helt afgørende, at eleverne har en præcis filmfaglig terminologi, således at de er i stand til at kommunikere nuanceret om film og levende billeder. Arbejdet med de filmfaglige begreber i faget kan understøttes med tydelige skemaer og skriftlige oversigter, der giver overblik ved både grafisk, i billeder og i ord at vise begreberne, deres betydning og deres indbyrdes sammenhæng.

Endelig er der meget skriftlighed i forarbejdet til en film. Synopsis og manuskript er skrevne tekster, og især ved større filmproduktioner er det nødvendigt med grundige indspilningsplaner, skudlister mv. Et helt særligt fokus på forholdet mellem skriftsproget og filmsproget er der i fagen, hvor man omsætter den verbale historie til lyd og billeder – fx når man laver en drejebog ud fra et filmmanus. Igennem den konkrete udfordring med at omsætte skriftsprog til filmsprog, lærer eleverne meget om begge udtryksformer.

7.3 Innovation og entreprenørskab

Dette område består af fire dimensioner: Handling, kreativitet, omverdensforståelse og personlig indstilling. I filmkundskab lærer eleverne at skabe personlige og kreative film med et vedkommende indhold, der kan have værdi og relevans for andre, og som gøres synlige og tilgængelige på forskellige medieplatforme. Faget er således grundlæggende bygget op om læreprocesser, hvor eleverne udfører kreative handlinger, der formidler personlige filmiske udtryk om og til deres omverden.

Det tværgående tema innovation og entreprenørskab er orienteret mod at få elevernes tilstedeværende viden i spil i et ikke-vurderende læringsmiljø, hvor eleverne gennem motiverende, kreative og praksisorienterede undervisningsformer styrker deres innovative processer og handlen. Det er præcis, hvad der sker, når eleverne skaber deres egne film.

I det kreative arbejde med filmproduktion trækker eleverne på en lang række af faglige kundskaber fra skolens øvrige fag, såvel som på deres egne erfaringer og tanker, når de skaber filmiske udtryk med personlige holdninger og budskaber. Det ligger helt i tråd med, at innovation og entreprenørskab betoner elevernes kompetencer til at kunne iværksætte værdiskabende initiativer og til at være kreative i forhold til at kombinere viden, erfaringer og personlige ressourcer fra forskellige områder på nye måder.

At være innovativ og kreativ handler i høj grad om at have de rette værktøjer til at få og udvikle gode og realiserbare ideer. At skabe en film fra idé til færdigt produkt kræver, at man kan trække på kreative redskaber til at give processen fokus og retning. I filmproduktionsprocesser lærer eleverne at bruge en bred vifte af idégenereringsteknikker, så de individuelt eller i fællesskab, kan skabe nye værdifulde ideer, der kan danne udgangspunkt for en filmfortælling. De lærer desuden at arbejde med iterative produktionsprocesser, hvor de uddyber, forfiner, analyserer og evaluerer egne ideer for at forbedre og maksimere det endelige produkt.

8 Tilpasning af undervisningen til elevernes forudsætninger

I valgfaget filmkundskab er der mange muligheder for at differentiere undervisningen, så den enkelte elev både kan udvikles og udfordres bedst muligt. Arbejdet med filmproduktion er alsidigt og rummer arbejdsopgaver af meget varierende karakter. Der er i filmkundskab således gode muligheder for at tilgodese elevernes forskellige forudsætninger, kompetencer og interesser. En stor del af undervisningen vil desuden være visuelt og praktisk orienteret, hvilket kan tilgodese mange af de elever, der har svært ved en mere traditionel, boglig undervisning.

Filmproduktionsforløb giver mulighed for at afprøve forskellige roller og opgaver, og dette giver samtidig eleverne lejlighed til at udbygge forskellige kompetencer. Undervisningen kan eksempelvis lægge op til, at der i produktionsforløbene arbejdes forskelligt med forproduktionen, hvor det skriftlige aspekt kan fylde mere eller mindre. Læreren kan desuden give enkelte elever lov til i højere grad at fokusere på filmoptagelserne, imens andre kan udfordres med manuskriptskrivning og storyboardproduktion.

9 Referencer

Brandt-Pedersen, Martin. 2019. *Skitse til en filmpædagogik i folkeskolen*. I: HC Christiansen m.fl. (red.) *Læring med levende billeder – Det digitale perspektiv 2. udgave*. Samfundslitteratur.

Christensen, Ole og Thilde Emilie Møller. 2019. *Pædagogik, didaktik og levende billeder - en introduktion*. I HC Christiansen m.fl. (red.) *Læring med levende billeder – Det digitale perspektiv 2. udgave*. Samfundslitteratur.

Christiansen, Hans-Christian og Gitte Rose. 2019. *Filmanalysens begrebsapparat*. I: HC Christiansen m.fl. (red.) *Læring med levende billeder – Det digitale perspektiv 2. udgave*. Samfundslitteratur.

Drotner, K. 2016. *Børn og unges arbejde med film: Digital dannelse og produktiv læring for fremtiden*. København: Det Danske Filminstitut.

Gunther Kress og Theo van Leeuwen. 2001. *Multimodal Discourse. The Modes and Media of Contemporary Communication*. Hodder Arnold Publication.

Larsen, Torben og Ulrik Krapper. 2019. *Produktiv læring med dokumentarfilm*. I: HC Christiansen m.fl. (red.) *Læring med levende billeder – Det digitale perspektiv 2. udgave*. Samfundslitteratur.

Michelsen, L. m.fl. 2013. *Filmleksikon*. Filmcentralen, Det Danske Filminstitut. <https://filmcentralen.dk/grundskolen/filmsprog>

Philipsen, H. og K. Drotner. 2017. *Udvikling af tværfaglig filmpædagogik: Kreativitet, kreation og kollaboration*. Odense: Kulturregion Fyn.

Poulsen, Henrik. 2019. *Filmens sprog – et naturligt tegnsystem*. I: HC Christiansen m.fl. (red.) *Læring med levende billeder – Det digitale perspektiv 2. udgave*. Samfundslitteratur.

Sibbesen, Lisbeth Arto Juhl. 2019. *Analyse af Næste stop*. I: HC Christiansen m.fl. (red.) *Læring med levende billeder – Det digitale perspektiv 2. udgave*. Samfundslitteratur.

Sørensen, Birgitte Holm m.fl. 2015. *Elevers egenproduktion og elevinddragelse*. Slutevalueringssrapport. Aalborg: Aalborg Universitet.

**Filmkundskab (valgfag)
- Undervisningsvejledning 2019**

Udgivet i 2020

Design: BGRAPHIC

Denne publikation kan ikke bestilles.
Der henvises til webudgaven.

Publikationen kan hentes på:

www.emu.dk

Børne- og Undervisningsministeriet
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

